

COVID-19 Pandemisinin Babalık Rolüne Yansımaları: Bir Karma Yöntem Araştırması

Reflections of the COVID-19 Pandemic on the Role of Fatherhood: A Mixed Methods Study

Bedia TARSUSLU¹, Ayşe ŞAHİN², Sinan AKÇAY³, Gülgün DURAT⁴

ÖZ

Amaç: Bu çalışmada babaların babalık algılarını ve COVID-19 sürecindeki deneyimlerini tanımlamak ve derinlemesine incelemek amaçlanmıştır.

Yöntem: Yakınsayan Paralel Desende planlanan çalışmada niceliksel veriler Babalık Rolü Algı Ölçeği (BRAÖ) ve Erkek Roller Ölçeği (ERÖ); niteliksel veriler Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu kullanılarak, Nisan-Haziran 2023 tarihleri arasında çevrimiçi olarak elde edilmiştir. Nicel verilerin analizinde tanımlayıcı istatistiksel yöntemler, nitel veriler için tematik analiz kullanılmıştır.

Bulgular: Babaların, BRAÖ ve ERÖ puan ortalamalarının sırasıyla $107,60 \pm 7,64$ ve $3,85 \pm 0,76$ olduğu görüldü. Nitel analiz sonucunda, babaların babalık algıları ve COVID-19 sürecindeki deneyimleri olmak üzere 2 temaaya ulaşılmıştır. Babaların bu süreçteki deneyimleri, COVID-19'un yansımalarını ve zayıf/güçlü hissedilen durumları kapsamaktadır.

Sonuç: Babaların geleneksel babalık rollerinin yanında öznel bir babalık deneyimlerinin olduğu görülmektedir. Pandemi döneminde babaların çocuk bakımı ve ev işi yapmada almış oldukları sorumlulukta artış olsa da bu durum babaların var olan hegemonik erkeklik deneyimlerini yeniden ürettikleri ve eril toplumsal düzende sürdürmeye devam ettiklerini düşündürmektedir.

Anahtar Kelimeler: Babalık, babalık rolü, COVID-19, erkeklik, karma yöntem

ABSTRACT

Aim: This study aimed to define and thoroughly explore fathers' perceptions of fatherhood and their experiences during COVID-19.

Methods: Data was obtained online between April and June 2023: qualitative data via the Fatherhood Role Perception Scale (FRPS) and the Male Role Norms Scale (MRNS) and quantitative data using the Semi-Structured Interview Form in this study, following the convergent parallel mixed methods. Descriptive analysis methods were used for quantitative data analysis, and thematic analysis was used to explore qualitative data.

Results: The mean scores of the FRPS and the MRNS were 107.60 ± 7.64 and 3.85 ± 0.76 , respectively. As a result of thematic analysis, two themes were reached: Fathers' perceptions of paternity and their experiences during COVID-19. Reflections of COVID-19 and the situations in that father felt strong or fragile made up the fathers' experiences in this process.

Conclusion: In addition to their traditional roles as fathers, it is clear that fathers also have a subjective experience of fatherhood. Although the pandemic has seen an increase in fathers' responsibilities for childcare and housework, this situation makes us think that fathers continue to reproduce the existing hegemonic masculinity practices and maintains them in the masculine social order.

Keywords: fatherhood, paternity, COVID-19, masculinity, mixed method

GİRİŞ

COVID-19 pandemisi milyonlarca ailenin günlük yaşamında değişikliklere neden olmuştur. Bu

süreçte aileler önemli ölçüde stres altında kalmış ve ebeveynler ekonomik, sosyal, ilişkisel sorunlar yaşamışlardır (1). Araştırmalar COVID-19 ile ilgili kısıtlamaların ve stres faktörlerinin anneler üzerindeki etkisini değerlendirmekle birlikte (2,3), babalar üzerindeki etkilerine yönelik çalışmalar sınırlıdır. Sokağa çıkma yasaklarının başlamasından birkaç hafta sonra, bazı erkekler kendilerini evde buldular. Hem uzaktan çalışmak hem de çocuklarına bakmak zorunda kaldılar. Böylelikle babaların COVID-19 döneminde çocukları ile daha fazla zaman geçirmesi yeni bir 'babalık' kavramının ortaya çıkmasına neden olmuştur (4).

1. Arş. Gör. Sakarya Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Psikiyatri Hemşireliği Anabilim Dalı,

E-posta: tarsuslubedia@gmail.com, ORCID: 0000-0002-4606-2843

2. Dr. Öğr. Üyesi, Amasya Üniversitesi, Sabuncuoğlu Şerefeddin Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Çocuk Bakımı ve Gençlik Hizmetleri Bölümü,

E-posta: sahinayse060@gmail.com ORCID: 0000-0003-1240-0178

3. Doç. Dr., Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Toplumsal Gelişme ve Sosyal Politika Anabilim Dalı, E-posta: sinannakcay@gmail.com

sinan.akcay@selcuk.edu.tr ORCID: 0000-0001-9485-5891

4. Doç. Dr., Sakarya Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Psikiyatri Hemşireliği Anabilim Dalı,

E-posta: gdurat@sakarya.edu.tr ORCID: 0000-0002-9889-3622

Gönderim Tarihi: 04.04.2023 - Kabul Tarihi: 11.07.2024

Sokağa çıkma yasağı, babalığı normal şartlar altında deneyimlenemeyecek sürükleyici bir deneyime, tam zamanlı bir işe dönüştürdü. Babalar evden çalışmaya alışkın olmadıkları için, bu süreç onlar için karmaşık bir hale gelmiştir. Ebeveynlik rollerine uyum sağlamaları ve çocuklarına bakmaları beklenirken babalar sınırlı sosyal, ekonomik, çevresel ve örgütsel destek nedeniyle savunmasız kalmışlardır (4). Çünkü toplumsal olarak ev işi yapma, çocuk bakma birincil olarak kadınların görevi kabul edilirken (5), babalar ani bir şekilde bu sorumlulukların içinde kendilerini bulmuşlardır. Geleneksel anlamda babalık, çocuk bakımı sorumluluklarının üstesinden gelmek yerine aileye liderlik etmekte, babaların en önemli sorumluluğu çocuğun, ailenin maddi ihtiyaçlarını karşılamaktır (5). COVID-19 nedeniyle yaşanan finansal güvensizlik, yaşam ortamları ve işyeri kapanmaları ve işten çıkarmalar gibi ekonomik zorluklar babaların üstlendiği bu gereksinimleri yerine getirememeleri strese neden olmaktadır (6). Dolayısıyla erkekliği sabit tutmanın yollarından biri de babalık uygulamalarını “erkeklik” kurallarına göre uygulamaktır. Babalık ve erkekliği birbirinden ayırmak mümkün değildir ve ilişkili kavramlar olarak birlikte analiz edilmesi gerekmektedir (7). Birçok kültürel ortamda babalığı tartışan büyüyen bir literatür olmasına rağmen, güçlü ataerkil kültürde erkeklerin tam zamanlı babalıklarını nasıl aktardıklarına odaklanan çalışmalar sınırlı sayıdadır. İşsizliğin, azaltılan çalışma saatlerinin ve evden çalışma nedeniyle evde geçirilen zamanın artmasının, ebeveynlerin ev içi sorumluluk paylaşımındaki değişimin altında yatan temel faktörler olduğu görülmektedir (8). Ayrıca araştırmalar, babaların ebeveynlik tarzlarının babalık algıları, başa çıkma stratejileri ve toplumdan gelen tepkilerin COVID-19 salgını sırasında baba-çocuk bağlanma stili ile ilişkili olduğunu göstermektedir (8).

Pandemide babaların ev işlerine ve çocuk bakımına harcadıkları zamanın artmasından hareketle, hem annelerin hem de babaların daha eşitlikçi ev içi işbölümüne doğru genel bir kayma olduğu da bildirilmektedir (9). Bu nedenle, bir bütün olarak aile için uygun müdahalelerin geliştirilmesi ve uygulanmasını teşvik etmek için

COVID-19 ile ilgili faktörlerin babaları ne ölçüde, nasıl etkilediğini belirlemek çok önemlidir. Bu doğrultuda, bu araştırmada babaların babalık rolü algılarını ve COVID-19 sürecindeki deneyimlerini tanımlamak ve derinlemesine incelemek amaçlanmıştır.

Araştırma soruları:

1. Babaların babalık rolü algıları, erkekler için uygun davranışlar ve roller hakkındaki inançları nasıldır?
2. Babaların COVID-19 sürecindeki deneyimleri nasıldır?

METHOD

Araştırma Deseni

Araştırma, Nisan-Haziran 2023 tarihleri arasında çevrimiçi olarak, niceliksel ve niteliksel araştırma yöntemlerinin birlikte kullanıldığı karma yöntem araştırma desenlerinden *yakınsayan paralel desen* esas alınarak planlanmıştır. Bu desen, araştırmacının nicel ve nitel aşamaları araştırma sürecinde eş zamanlı olarak uygulamasıdır. Bu desende, yöntemlere eşit öncelik verilir, çözümleme sırasında aşamalar birbirinden ayrı tutulur ve daha sonra sonuçlar birleştirilerek yorumlanır (10). Bu doğrultuda, araştırmada nitel verileri nicel veriler ile desteklemek amacıyla bu araştırma deseni seçilmiştir. İlk olarak nicel veri toplama formu katılımcılara uygulanmış, hemen ardından derinlemesine bireysel görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Örneklem

Nitel araştırma, araştırmanın amacı ve sorusu doğrultusunda örneklem büyüklüğünün belirlendiği esnek yapıya sahip bir araştırma tasarımıdır. Nitel araştırmada veriler tekrarlanmaya başladığında, başka bir deyişle, veriler doygunluğa ulaştığında, örneklemin sonlandırılması bir ölçüt olarak belirtilmektedir (11). Bu doğrultuda, araştırmada örneklem büyüklüğünün, veri doygunluğuna ulaşılan sayıya kadar genişletilmesi amaçlanmıştır. Katılımcılar çevrimiçi platformlar aracılığıyla gelişigüzel örnekleme yöntemi ile dahil edilmiştir. Bu

doğrultuda araştırma, COVID-19 sürecinde çalışan, eşi ve çocukları ile birlikte yaşamaya devam eden, en az bir tane 0-11 yaş aralığında çocuğu olan 15 baba ile gerçekleştirildi.

Etik Husus

Sakarya Üniversitesi Tıp Fakültesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan (30.03.2021 tarih, sayı: E-71522473-050.01.04-21436-193) etik onay ve Sağlık Bakanlığı COVID-19 Bilimsel Araştırma Değerlendirme Komisyonu'ndan izin alındı. Her katılımcıdan ayrıca bilgilendirilmiş onam alındı. Veriler toplanırken Helsinki Bildirgesi İlkeleri göz önünde bulundurulmuştur.

Veri Toplama

Araştırmada ilk olarak katılımcılar çevrimiçi olarak araştırmaya davet edildi. Nicel veri toplama formu Google.form aracılığı ile oluşturuldu ve katılmaya gönüllü katılımcılara iletildi. Daha sonra derinlemesine bireysel görüşmeler COVID-19 süreci çerçevesinde alınan önlemler gereği telefonla gerçekleştirildi. Her bir katılımcı ile görüşme ortalama 45 dakika sürdü.

Nicel veri toplama araçları:

Nicel veriler "Kişisel Bilgi Formu", "Babalık Rolü Algı Ölçeği" ve "Erkek Roller Ölçeği" kullanılarak toplandı.

Kişisel Bilgi Formu: Katılımcıların yaş, eğitim, çalışma durumu, COVID-19'da çalışma durumu, çocukların yaşı, çocukta kronik hastalık varlığı, ilk baba olma yaşı, COVID-19'daki sağlık durumu, COVID-19'un nasıl etkilediği olmak üzere açık/kapalı uçlu sorulardan oluşmuştur (1,2,4).

Babalık Rolü Algı Ölçeği (BRAÖ): Ölçek Kuzucu tarafından 1999 yılında geliştirilmiştir. Ölçekte babalık algısını değerlendiren 14 olumlu ve 11 olumsuz toplam 25 madde bulunmaktadır. Her bir ifadeyi katılımcılar (1) Hiç uygun değil- (5) Tamamen uygun şeklinde 5'li likert tipinde cevaplamaktadır. Ölçekten alınabilecek toplam puan en yüksek 125 ve en düşük 25'tir. Ölçekten yüksek puan alınması, babaların babalık rolü algısının olumlu olduğunu göstermektedir (12).

Bu çalışmada, Cronbach alpha değeri 0,83 olarak bulunmuştur.

Erkek Roller Ölçeği (ERÖ): ERÖ, erkekler için uygun davranışlar ve roller hakkındaki inançları değerlendirmek için yaygın olarak kullanılmaktadır. Yirmi altı maddelik ERÖ, Thompson ve Pleck (1986) tarafından geliştirilmiş bir ölçektir. Üç alt ölçekten oluşmaktadır. ERÖ'nün "Statü" alt ölçeği, statü ile saygı kazanma ve sürdürmeyi; "Kadınsılık Karşıtlığı" alt ölçeği, her türlü basmakalıp kadınsı davranıştan uzak durmayı ve "Sertlik" alt ölçeği, kendi ve başkaları gözünde duygusal ve fiziksel olarak sert görünme endişesini ifade eden maddelerden oluşmaktadır. Katılımcılar, ifadeleri 1 (Kesinlikle katılmıyorum) den 7'ye (Tamamen katılıyorum) kadar bir puanlama ile derecelendirir. Ölçek puanları, tüm maddelerin ham puanlarının ortalaması alınarak hesaplanmaktadır. Alınan skorlar 1-7 arasında değişmektedir. Katılımcının puanı ne kadar yüksekse, kültürüne özgü eril rol normlarını o kadar onayladığı ve içselleştirdiği kabul edilmektedir. Lease, Çiftçi, Demir ve Boyraz (2009) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. ERÖ'nün özgün İngilizce versiyonunun iç tutarlılıkları 0,74 ile 0,81 arasında değişirken, Türkçe versiyonu için 0,73 ile 0,81 arasındadır (13). Bu çalışmada, Cronbach alpha değeri 0,76 olarak bulunmuştur.

Nitel veri toplama araçları:

Nitel veriler "yarı yapılandırılmış görüşme formu" kullanılarak toplandı.

Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu: Araştırmada babaların COVID-19 sürecindeki deneyimlerini ortaya çıkarmak ve derinlemesine incelemek amacıyla oluşturulmuş açık uçlu 5 sorudan oluşmaktadır.

Verilerin Analizi

Nicel veriler, bilgisayar ortamında IBM SPSS Statistics 25 programına aktarılarak analiz edildi. Veriler değerlendirilirken kategorik değişkenler için frekans dağılımı, sayısal değişkenler için tanımlayıcı istatistiklerden (ortalama, standart sapma) yararlanıldı.

Nitel verilerin analizi sürecinde ilk olarak, gerçekleştirilen her bir görüşme yazıya döküldü. Yazılı hale getirilen görüşmeler üzerinde içerik analizinin ilk aşaması olan veri kodlaması yapıldı. Tüm veriler kodlandıktan sonra bir kod listesi oluşturuldu. Daha sonra temalar ve alt temalar oluşturuldu (14). Verilerin analizi MAXQDA 2022 programı kullanılarak yapıldı.

BULGULAR

Araştırma bulguları nicel ve nitel olmak üzere iki bölüm halinde sunulmuştur.

Nicel Bulgular

Katılımcı özellikleri

Katılımcıların yaşı 26-52 yıl aralığında değişmektedir. Babaların 8'i lisans mezunu 13'ü maaşlı bir işte çalışmaktadır. COVID-19 sürecinde babaların 10'u iş yerine giderek çalışmaya devam etmiştir. Babaların çocuklarının yaşları 9 ay ile 19 yıl arasında değişmekteydi. Babaların ilk baba olma yaşı 23 ila 39 yıl arasında değişmekteydi. Babaların Pandemi sürecinde COVID-19 ile ilişkili sağlık durumları incelendiğinde 10'u COVID -19 temaslı ve hasta olmamış. "COVID-19 süreci sizi nasıl etkiledi?" sorusuna, babaların 8'i biraz etkiledi, 4'ü çok fazla etkiledi ve 3'ü hiç etkilemedi seçeneğini işaretlemiştir (Tablo 1).

Ölçek puanlarına ilişkin bulgular

Babaların, Babalık Rolü Algısı Ölçeği puanları incelendiğinde toplam ölçek puan ortalamasının 107,60±7,64, Erkek Roller Ölçeği toplam puan ortalamasının ise 3,85±0,76 olduğu görüldü (Tablo 2).

Nitel Bulgular

Araştırmaya katılan babalar ile yapılan görüşmelerin analizi sonucunda, babaların babalık algıları ve COVID-19 sürecindeki deneyimleri olmak üzere 2 temaya ulaşılmıştır.

Tema 1: Babalık Algısı

Analiz sonucunda babaların baba olma algılarına yönelik 6 kategori ortaya çıkmıştır: Evi çekip

çevirme (1), Sorumluluk (2), Ailesini koruma (3), Fedakârlık (4), Birey olma (5) ve Babalık duygusu (6).

1.Evi çekip çevirme: Katılımcıların gözünden baba olmanın; aile dirliğini, düzenini sağlayan, ayakta tutan ana unsur olarak algılandığı görülmüştür.

– “...Yani baba benim için evin direğidir mesela. Evi çekip çeviren her ne kadar bayan da olsa, babayı evi ayakta tutan bir direk şeklinde düşünebiliriz.” (K15, BAÖ=115, ERÖ=4,52)

2.Sorumluluk: Yapılan görüşmelerde babaların sorumluluk algısını etkileyen faktörler konusunda farklı görüşleri olmuştur. Türk kültürünün, dini inançlarının ve aile yetiştirme tarzının cinsiyet algısı üzerinde etkili olduğunu belirtmişlerdir. Babaların sorumluluk algısı; sorumluluğu alan, sorumluluğu paylaşan, istekler/beklentileri karşılayan ve çocuk yetiştiren şeklindedir. Katılımcıların çocuk yetiştirmede babanın sorumluluk alan rollünü vurguladıkları görülmektedir.

– “... Bir de şey var sorumluluk konusu... Aklı başında düzgün çocuk yetiştirme sorumluluğu hissi var. Baba olarak sorumluluk duygusunu yoğun bir şekilde hissediyorum.” (K13, BAÖ=112, ERÖ=4,41)

Katılımcılar tarafından babanın çocuk bakımında anne ile sorumluluğu paylaşan olduğu dile getirilmiştir.

– “Baba işine bakar, akşam gelir biraz oturur biraz vakit geçirir sonra bu şekilde devam eder. Bende o şekilde değil... Annesi müsait de olsa ben yine de o an boştaysam işim yoksa annesinin yapması gereken tüm işleri ben yapıyorum.” (K12, BAÖ=116, ERÖ=2,72)

Katılımcılar baba olmayı, eşinin ve çocuğunun/ çocuklarının beklenti ve isteklerini karşılayan, yerine getirmek için çabalayan olarak tanımlamaktadır.

– “İsteklerini yerine getiririm, onlar benim için önemlidir. Her ihtiyaçlarına cevap veriyorum, istedikleri bir şey olduğunda elimden geldiğince

gerçekleştirmeye çalışıyorum.” (K8, BAÖ=107, ERÖ=4,84)

3.Aileyi koruma: Katılımcılar baba olmayı, ailesini her türlü zarardan koruyan, kollayan dinamik bir güç olarak hissettiklerini belirtmişlerdir:

– “Ailesine kol kanat geren, ... Onlar için her türlü zorluğu göze alan varlık.” (K15, BAÖ=115, ERÖ=4,52)

– “Babalığı tanımlamak, tarif etmek çok zor; ama duygusu çok başka. Bence koruyucu bir güç diyebiliriz.” (K1, BAÖ=108, ERÖ=3,54)

4.Fedakârlık: Babaların yeri geldiğinde çocukları için kendi kişisel zevk ve eril normlarından feragat ettikleri görülmektedir.

– “.. Hayatta yapmam dediğim şeyleri şu an kızlarım bana gayet güzel yaptırıyorlar. Örneğin, dolabımda bir tane pembe tişört yoktur. Kızlarım güzel beğendiği için şu an üçümüz de pembe tişörtle geziyoruz AVM'nin içinde. Yani hayatta hiç bu zamana kadar ne ailem ne başkası asla giydiremezken kızlarım istediği için pembe tişörtle gezabiliyorum.” (K8, BAÖ=107, ERÖ=4,84)

5.Birey olma: Katılımcılar baba olmayı; yaşamlarında olgunlaşma, birey olarak sorumluluk alan bir yetişkine dönüş olarak tanımlamaktadır.

– “Babalık olgunluktur benim için. Baba olmadan önce daha çok hayatı lay lay lom gibi görüyordum, ama baba olduktan sonra tabi her türlü sorumluluk ve olgunluk geliyor.” (K15, BAÖ=115, ERÖ=4,52)

– “.. Ben 9 ay öncesine kadar karım hamile kaldıktan sonra bir erkektim, baba ise doğduktan sonra oldum. İlk defa tam bir erkek oldum, yani insan yetişkin bir birey olduğunu anlıyor.” (K7, BAÖ=115, ERÖ=4,57)

6.Babalık duygusu: Katılımcılar babalık duygularını geç kalınmış, tarifi zor bir duygu, değerli ve hayatın mutluluğu olarak ifade etmişlerdir.

– “Ben daha yeni baba olduğum için bunu tanımlayamıyorum yani tanımlanması zor bir

duygu, Tarif edilemez bir sevgi.” (K12, BAÖ=116, ERÖ=2,72)

– “Babalık güzel bir duygu, hani dünyadaki en değerli şey babalık gibi geliyor, baba olduktan sonra.... Benim için baba olmak hayatımın mutluluğunu ifade ediyor.” (K8, BAÖ=107, ERÖ=4,84)

Tema 2: Babaların COVID-19 sürecindeki deneyimleri

Bu bölümde babaların COVID-19 sürecindeki deneyimleri; COVID-19'un yansımaları (1) ve bu süreçte güçlü/zayıf hissedilen durumlar (2) olmak üzere iki kategoride incelenmiştir.

1.COVID-19'un Yansımaları: Araştırmaya katılan babaların COVID-19'un yansımalarını yansımaları; sağlık üzerindeki yansımalar (1), ekonomik zorluklar (2), günlük yaşam üzerindeki yansımalar (3), aile ile etkileşimin artması (4) ve gelecek endişesi (5) olmak üzere beş farklı şekilde deneyimlediği başlıkta görülmüştür.

Sağlık üzerindeki yansımalar: COVID-19'un babalar üzerindeki yansımaları değerlendirildiğinde ruhsal olarak babaların üzüntü, içe kapanıklık, paranoya, sinirlilik, bulaşma-hasta olma korkusu deneyimledikleri, bu süreçte yıprandıkları görülmektedir.

– “...Yani paranoyaklık demeyeyim de ona yakın bir seviyede oldum.” (K13, BAÖ=112, ERÖ=4,41)

– “İnsanların vurdumduymazlığına ben çok fazla tepki gösteriyorum. ...Çevreye karşı çok fazla sinirliyim.” (K10, BAÖ=101, ERÖ=4,10)

– “... Bu da bizi psikolojik olarak çok yıprattı.” (K4, BAÖ=97, ERÖ=3,53)

Katılımcıların COVID-19 virüsünün kendilerine bulaşmasından çok çocuk/çocuklarına ve eşine bulaştırmamak ve onları korumak amacıyla önlemler aldıkları ve onlar üzerinde endişe yaratan bir durum olduğunu dile getirmişlerdir.

– “Çocuğumun COVID-19 hastalığına yakalanmasından korktuğum için misafir kabul

etmekte çok tedirgin olduk... Bu da baba olmanın en zor sürecinin en zor kısımlarından biri.” (K12, BAÖ=116, ERÖ=2,72)

– “Aklımda şu vardı ‘acaba bana bulaşır da benden annesine, annesinden çocuğa geçer mi?’...çocuğuma bulaştığında Allah korusun düşünmek bile istemiyorum. En çok korktuğum şeylerden birisi bu.” (K14, BAÖ=111, ERÖ=3,52)

Katılımcılar bir baba olarak COVID-19’dan ziyade başka bir sağlık sorunu yaşanması durumunda sağlık kuruluşuna erişim konusunda endişe duyduklarını dile getirmişlerdir.

– “Küçük çocuğumuz olduğu için COVID değil de başka bir hastalık olsa bile hastaneye götürememekten korktuk... O yüzden en ufak bir hastalık konusunda çocuklarımızın ateşlenmesi, öksürmesi konumunda, bunları yaşarsak hastaneye götürememe korkusu da yaşadık.” (K4, BAÖ=97, ERÖ=3,53)

Ekonomik zorluklar: COVID-19 sürecinde katılımcılar, bir baba olarak ekonomik olarak özellikle evin, çocuğun gereksinimlerini karşılamakta zorluk yaşadıklarını ve bunun sonucu olarak babalar evi geçindirme rolünde ikinci plana düşmüş hissettiğini ifade etmişlerdir.

– “...Evin geçimini sağlayamamak bu çok zordu, COVID-19 sürecinde bir erkek olarak en büyük olumsuzluklardan biriydi.” (K12, BAÖ=116, ERÖ=2,72)

– “... daha öncesinde COVID-19 sürecinde değişim olduğu için ekonomik olarak özgür olduğum için rahattım. Sonra bu durum eksiye düşünce biraz nasıl tarif etsem. Biraz şey oldu, arka plana mı düştüm gibi bir durum oldu. Evi geçindirmedi ikinci plana düştüm gibi oldum. Yani öyle olmasa bile ben öyle hissediyorum.” (K12, BAÖ=116, ERÖ=2,72)

Günlük yaşam üzerindeki yansımalar: Babalar, bu süreçte dışarıya çıkamadıklarını, arkadaşları ile görüşemediklerini, sosyal olarak yaşamlarının kısıtlandığını dile getirmişlerdir

– “Şöyle normalde sosyal hayatım etkilendi... Çünkü sosyal biriydim. Sosyal ilişkilerim aktifti...

COVID-19 başladığından beri eve kapanmış durumdayım.” (K12, BAÖ=116, ERÖ=2,72)

– “Benim özgürlüğüm kısıtlanmaya başladı, ben devamlı gezen insanım... komşumuzda bir çay kahve içemedik. Ne bileyim bir mangal yapamadık ailecek...” (K11, BAÖ=111, ERÖ=3,21)

COVID-19’un babaların günlük yaşamındaki yansılardan biri de ev içi rol ve sorumluluklarda değişimin olmasıdır. Katılımcıların COVID-19 sürecinde çocuk bakımında anne ile dönüşümlü çocuk bakımında destekleyici rol üstlendikleri görülmektedir.

– “Çocuğun kişisel ihtiyaçlarını annesi üstleniyor biraz, bende yardımcı oluyorum... O çalışırken ben ilgileniyorum, ben çalışma odasında çalışırken o çocukla ilgileniyor.” (K15, BAÖ=115, ERÖ=4,52)

– “...çocuğun aylık kendi dönemleri var. Dış çıkartması, kırkının çıkması gibi... Nöbet tutuyorsun çocukla. Eşin de uyumamış, ... yardımcı olmaya çalışıyorsun.” (K7, BAÖ=115, ERÖ=4,57)

Babalar bu süreçte kısıtlamalar nedeniyle çocuklara karşı kuralları esnettiklerini ve bunun sonucu çocuklar üzerindeki otoritelerinin zayıfladığını hissettiklerini dile getirmişlerdir.

– “...çocukların televizyon izleme saatlerini esnettik. Hani biraz daha olmaması gereken şeyleri serbest bırakarak o eksikliği hissetmesinler diye. Devlet kuralları koyarken biz çocuklara karşı kuralları esnettik.” (K6, BAÖ=99, ERÖ=4,08).

Katılımcıların çoğunun bu süreçte toplumsal cinsiyet rollerinden evi toplamak, ütü yapmak, süpürmek, bulaşık yıkamak, çocuk bakmak gibi kadına ait rolleri yerine getirdikleri, bazı katılımcıların ise boya yapma gibi bir erkeğin yapabileceği işleri yaptığı görülmüştür.

– “... sabah kahvaltısıydı, kızıma yemek yedirdik, evi toplamak, ütü yapmak, çamaşırları yıkamak, çocuğu dışarı çıkarmak, market alışverişi yapmak, dolaşmak, eşimin işlerini devraldım diyebiliriz. Özellikle çocuk bakması, yedirmesi, içirmesi, uyutması. Yani yapmadığım işleri yapar

oldum.” (K2, BAÖ=99, ERÖ=3,23)

– “... Hani mesainin çoğunda evdeydik evde çalıştık, erkeğin yapabileceği işleri yaptık, boya falan yaptık evin işleriyle uğraştık.” (K6, BAÖ=99, ERÖ=4,08)

Aile ile etkileşimin artması: Babalar, COVID-19 sürecinde aile ile etkileşimlerinde artma yaşarken sosyal ilişkilerde kısıtlılıklar deneyimlediklerini vurgulamışlardır.

– “...kitap okumadır, film izlemedir bunları hiçbir zaman yapmıyorduk... Bu tür şeyleri birlikte yeni yeni yapmaya çalıştık. 10 yıllık evliliğim süresince, hastalığın verdiği eve kapanmanın olumlu yönleri bunlar oldu benim için. Daha önce yapmıyorduk.” (K15, BAÖ=115, ERÖ=4,52)

Gelecek endişeleri: Babaların COVID-19 sürecinde çocuklarıyla ilgili birçok konuda endişelendiği görülmüştür. Söz konusu endişelerden biri çocukların eğitim süreçleriyle ilgili olduğu vurgulanmıştır:

– “Bir tek okuldan endişe duymuştum, çocuğun eğitimi okulu nasıl olacak.” (K9, BAÖ=95, ERÖ=4,83)

COVID-19 sürecinde çocukların sosyalleşebileceği alanların sınırlanması yoğun bir şekilde teknolojik cihazları kullanmalarına yol açmış ve bu durum babalar açısından önemli bir endişe kaynağı olmuştur:

– “... çocukları evde tutmaya çalışıyorsunuz. Evde tutunca da bir yere kadar etkinlik vesaire. Haliyle kayıyor bilgisayarı, telefonda. Genel anlamda baktığımızda elektronik mi diyelim ya da teknolojik aletlere tabiri caizse bir bağımlılık oluşturabilir mi? endişesi söz konusu oldu.” (K2, BAÖ=99, ERÖ=3,23)

– **2.Güçlü/Zayıf Hissedilen Durumlar:** Bu kategori babaların COVID-19 sürecinde, kendilerini güçlü hissettikleri durumlar (1) ve zayıf hissettikleri durumlar (2) olmak üzere iki başlıktan oluşmuştur.

– **Güçlü hissedilen durumlar:** Babalar COVID-19 sürecinde kriz durumunu yönetme

konusunda kendilerini güçlü hissettiklerini ifade etmişlerdir:

– “Nasıl söylesem aile yapısında herhangi bir bozulmaya sebebiyet vermediğim için bu yönden kendimi çok güçlü hissettim...” (K12, BAÖ=116, ERÖ=2,72)

– “Bu süreçte güçlü hissettim. Tedirgin hissetmeme, olumsuz olmama rağmen tedirgin değilmişim gibi... COVID döneminde güçlü durdum.” (K13, BAÖ=112, ERÖ=4,41)

Babalar aileyi koruma olarak ifade etmiş oldukları rollerini COVID-19 sürecinde yerine getirebilmiş olmaları nedeniyle de kendilerini güçlü hissettiklerini belirtmişlerdir:

– “Böyle bir musibetten eşimi de çocuklarımı da çok iyi koruduğumu düşünüyorum ve bu bana kendimi güçlü hissettiriyor.” (K6, BAÖ=99, ERÖ=4,08)

– “COVID’e karşı önlemleri iyi aldığımı ve ailemden kimsenin COVID olmaması bana güçlü hissettirdi.” (K4, BAÖ=97, ERÖ=3,53)

– “Yani bir baba olarak güçlü hissettiğim zaman.... Çocukların testleri bile negatif çıkararak atlattılar, o dönem ‘evet başardık’ dedim. Çocukları koruyabildik.” (K8, BAÖ=107, ERÖ=4,84)

Zayıf hissedilen durumlar: Babalar bu süreçte COVID-19 olma endişesi yaşadıklarını ve bu endişenin kendilerini zayıf hissetmelerine neden olduğunu belirtmişlerdir:

– “... Virüse karşı bir şey yapamamak, elden bir şeyin gelmemesi... COVID’in kesin bir tedavisinin olmaması ve elimden bir şeyin gelmemesi bu acizliği, zayıflığı hissettim.” (K2, BAÖ=99, ERÖ=3,23)

– “...zayıf hissettim ilk o virüs geldiğinde. Napıcaz? Çocuklar nolacak? Nasıl olacak... Virüsü kapıp hasta olduğumuzda kötü hissettim.” (K8, BAÖ=107, ERÖ=4,84)

– “Pandeminin ilk zamanı eşim hamileydi, ister istemez zayıf hissettim... korkularım oldu, çaresiz

hissettim.” (K1, BAÖ=108, ERÖ=3,54)

Babaları zayıf hissettiren durumlardan birisi de ekonomik endişeler olmuştur:

– “Zayıf hissetmem şu yönde, maddi olarak... Yeri geldi maddi olarak bebeğin bakımına yeterince katkı sunamadım.” (K12, BAÖ=116, ERÖ=2,72)

– “İşler durursa, işinizden çıkartılırsanız işinizi kaybedersiniz. Bir baba olarak maddi manevi çocuğuma sorumluluğumu yerime getiremem diye kaygılandım.” (K9, BAÖ=95, ERÖ=4,83)

Babalarevi için alışveriş yapma gibi gündelik yaşam pratiklerini COVID-19 nedeniyle sürdürmemiş olmaktan dolayı da zayıf hissetmişlerdir:

– “Kendim alışveriş yapamadığım için zayıf hissettim. Telefonda sipariş verdik, market alışverişi yapıyorum. Alışveriş yapamadığım için kendi işimi görememiş gibi oluyor. Eşimin bu alınacak dediği şeyleri alıp getirirdim, bu süreçte pek alamadım.” (K2, BAÖ=99, ERÖ=3,23)

Babaların COVID-19 sürecinde yaşadıkları zorluklar ve zayıf hissettikleri durumlar karşısında; alkol kullanma, internette oyun oynama, içine atma ve kendi kendine baş etmeye çalışma, dua etme, televizyon izleme gibi baş etme yöntemlerini kullandıkları görülmüştür:

– “Kendimi güçsüz hissettiğimde bir şey yapmadım genelde sürekli düşündüm kendi iç dünyamda düşündüm, aileme ve eşime hiç yansıtmadım. Ama bir çözüm bulamadığım için sürekli içim içimi yedi.” (K12, BAÖ=116, ERÖ=2,72)

– “Kendimi bu süreçte zayıf hissettiğimde, öncelikli olarak bir söylem ve durum içerisine girmemeye çalıştım. Yalnız olduğumda bir öz değerlendirme, bir hayıflanmayla teselli etmeye çalıştım.” (K2, BAÖ=99, ERÖ=3,23)

– “Tedbirleri arttırdım, maneviyatımı güçlendirdim, dua ettim, kitap okudum, TV izledim...” (K1, BAÖ=108, ERÖ=3,54)

– “Vallahi üstesinden gelmek adına online oyun oynadım internette. Alkol aldım. Normalde sosyal içiciyim... Okumadığımız kitaplar varsa onları okumaya çalıştık.” (K11, BAÖ=111, ERÖ=3,21)

Tablo 1. Katılımcı özelliklikleri, Türkiye (çevrimiçi) 2021

Katılımcı	Yaş (yıl)	Eğitim durumu	Çalışma durumu	COVID-19'da çalışma durumu	Çocukların yaşı	Çocukta kronik hastalık varlığı	İlk baba olma yaşı	COVID-19'daki sağlık durumu	COVID-19 nasil etkiledi
K1	35	Lisans	Maaşlı çalışan	İşyerine giderek çalışmaya devam etti	10 ay	-	35	COVID-19 temaslı ve hasta olmadım.	Biraz etkiledi
K2	45	Lisans	Maaşlı çalışan	İşyerine giderek çalışmaya devam etti	4,12 ve 19 yıl	-	26	COVID-19 testi yaptırılm. Test sonucum negatifti.	Çok fazla
K3	36	Ortaöğretim	Maaşlı çalışan	İşyerine giderek çalışmaya devam etti	4 ve 14 yıl	-	23	COVID-19 testi yaptırılm. Test sonucum negatifti.	Hiç etkilemedi
K4	31	Lisans	Maaşlı çalışan	İşyerine giderek çalışmaya devam etti	2 ve 5 yıl	Astım	26	COVID-19 temaslı ve hasta olmadım.	Biraz etkiledi
K5	52	Ortaöğretim	Maaşlı çalışan	İşyerine giderek çalışmaya devam etti	9, 15 ve 19 yıl	-	34	COVID-19 temaslı ve hasta olmadım.	Biraz etkiledi
K6	43	Ortaöğretim	Maaşlı çalışan	İşyerine giderek çalışmaya devam etti	10 ve 14 yıl	-	29	COVID-19 temaslı ve hasta olmadım.	Biraz etkiledi
K7	28	Lisans	Maaşlı çalışan	İşyerine giderek çalışmaya devam etti	9 ay	-	27	COVID-19 temaslı ve hasta olmadım.	Biraz etkiledi
K8	29	Lisans	Maaşlı çalışan	Bazen iş yerinden bazen evden çalışmaya devam ettim	1,5 - 3,5 yıl	-	26	COVID-19 temaslı oldum.	Çok fazla
K9	40	İlköğretim	Maaşlı çalışan	İşyerine giderek çalışmaya devam etti	7 yıl	-	33	COVID-19 temaslı ve hasta olmadım.	Biraz etkiledi
K10	38	Ortaöğretim	Maaşlı çalışan	İşyerine giderek çalışmaya devam etti	6 yıl	-	32	COVID-19 pozitif hasta oldum.	Hiç etkilemedi
K11	46	Ortaöğretim	Emekli	Bazen iş yerinden bazen evden çalışmaya devam ettim	7 yıl	-	39	COVID-19 temaslı ve hasta olmadım.	Biraz etkiledi
K12	26	Ortaöğretim	Düzensiz çalışan*	COVID-19 öncesindeki işimden ayrılıp başka bir işe girdi	15 gün	-	26	COVID-19 testi yaptırılm. Test sonucum negatifti.	Çok fazla
K13	42	Lisans	Maaşlı çalışan	İşyerine giderek çalışmaya devam etti	3,5 yıl	-	38	COVID-19 temaslı ve hasta olmadım.	Biraz etkiledi
K14	33	Lisans	Maaşlı çalışan	Bazen iş yerinden bazen evden çalışmaya devam etti	1 yıl	-	32	COVID-19 temaslı ve hasta olmadım.	Hiç etkilemedi
K15	36	Lisans	Maaşlı çalışan	Bazen iş yerinden bazen evden çalışmaya devam etti	9 yıl	-	28	COVID-19 temaslı ve hasta olmadım.	Çok fazla

*Sigortalı bir işte devamlı olmayan çalışma.

Tablo 2. Katılımcıların ölçeklerden aldıkları puanların dağılımı, Türkiye (çevrimiçi) 2021

Katılımcı	Babalık Rolü Algısı Ölçeği (BRAÖ)			Erkek Roller Ölçeği (ERÖ)			
	Olumlu	Olumsuz	Toplam	Statü	Sertlik	Kadınsılık Karşıtlığı	Toplam
K1	58	50	108	3,45	3,75	3,43	3,54
K2	60	39	99	4,64	2,63	2,43	3,23
K3	68	51	119	3,45	1,75	1,86	2,35
K4	59	38	97	5,09	2,50	3,00	3,53
K5	63	46	109	4,00	6,13	2,71	4,28
K6	57	42	99	4,82	3,00	4,43	4,08
K7	68	47	115	4,55	5,75	3,43	4,57
K8	65	42	107	5,36	4,88	4,29	4,84
K9	59	36	95	5,09	4,25	5,14	4,83
K10	64	37	101	5,91	4,25	2,14	4,10
K11	65	46	111	3,18	2,88	3,57	3,21
K12	68	48	116	4,18	2,13	1,86	2,72
K13	68	44	112	5,18	4,75	3,29	4,41
K14	67	44	111	3,73	3,25	3,57	3,52
K15	70	45	115	5,18	4,25	4,14	4,52
Ölçek Range	14-70	11-55	25-125	1-7	1-7	1-7	1-7
Ort.±SS	63,93±4,33	43,67±4,62	107,60±7,64	4,52±0,82	3,74±1,30	3,29±0,97	3,85±0,76
(min-max)	(57-70)	(36-51)	(95-119)	(3,18-5,91)	(1,75-6,13)	(1,86-5,14)	(2,35-4,84)
<i>Ort: Ortalama, Ss: Standart sapma, Min: minimum, Max: maksimum</i>							

TARTIŞMA

Bu araştırmada, babaların baba olma algıları ve COVID-19 sürecindeki deneyimleri incelenmiştir. Elde edilen ampirik veriler ışığında baba olma ve babaların pandemi dönemindeki deneyimleri nicel veriler ile ataerkil ilişkiler çerçevesinde tartışılmıştır.

Erkeklerin baba olma hakkında bireysel tutum ve pratiklerinin yanında toplumun babalığa yüklediği toplumsal ve kültürel anlamlar bulunmaktadır. Bu nedenle, baba-çocuk ilişkisi babalar, çocuklar ve babaların yakınları için sıkıntılar, zorluklar ve engeller barındırmaktadır. Baba olma toplumsal ve kültürel olarak inşa edilmektedir (15). Erkeklerin babalık yapma biçimini etkileyen en önemli unsurlardan biri benimsedikleri ataerkil erkeklik kodlarıdır (16). İçinde bulunduğumuz kültüre baktığımızda baba, ebeveyn olmanın yanında aile reisi ve geçimi sağlayan (ekmek kazanan) olarak ailede ana rolü üstlenmektedir (15). Erkekler baba olduğunda, ailenin bakımını ve soyun devamını sağlayarak yetişkin erkeklerin dünyasında yerini

almaktadır. Babaların, en temel sorumluluğu aile üyelerinin ve çocukların finansal ihtiyaç ve gereksinimlerini karşılamaktır. Böylelikle, babalık erkekliğin bağımsız, kısıtlanmamış ve yeniyetmeliğin sorumsuz özerkliğinden çıkarak toplumda yetişkin bir erkek kimliğine geçiş olarak karşımıza çıkmaktadır (15). Dolayısıyla, katılımcıların ifadeleri doğrultusunda, erkeklerin baba olunca evi geçindirmenin yanında gençliğin verdiği sorumsuzluktan çıkarak sorumluluğu alan, paylaşan, ailesinin beklentilerini karşılayan, çocuğunu geleceğe hazırlayan, koruyan-kollayan ve yeri geldiğinde kendi zevklerinden fedakarlıkta bulunarak toplum tarafından tanımlanan geleneksel roller ile erkekliklerini sürdürdükleri söylenebilir. Babaların Erkek Roller Ölçeğinden aldıkları puanlar incelendiğinde, eril normları Fidan (2016) araştırmasına göre yüksek bulunmuştur (17). Mevcut araştırmada nicel bulgular, babaların eril rolleri benimsedikleri göstermekte ve nitel bulguları destekler niteliktedir. Öte yandan babalık, toplumsal

olarak betimlenen bu yönler ile sınırlı değildir. Mevcut araştırmada, bazı babaların vurguladığı üzere babalık “tanımlanması zor, geç kalınmış ve güzel bir duygu, dünyadaki en değerli şey, hayatın mutluluğu” dur. Buna göre babalığın toplumsal olarak biçilen rollerin yanında öznel bir deneyimi kapsadığı görülmektedir. Ayrıca, katılımcıların Babalık Rolü Algısı Ölçeği puanları incelendiğinde, babaların olumlu babalık algısına sahip oldukları görülmekte ve nitel bulguları desteklemektedir.

Mevcut çalışmada, COVID-19 dönemindeki kısıtlamalar nedeniyle, babalar bir taraftan sosyal olarak özerkliklerini sınırlayan ve ekonomik zorluklarla dolu bir süreç deneyimleseler de bu sürecin aile içi etkileşimin artmasında olumlu yansımaları olduğunu bildirmişlerdir. Bu babaların çocukları ve eşleriyle ilişkilerinde mesafeli ilişkiler kurduğu ‘modern babalıktan’ çıkarak, çocuklarıyla daha fazla zaman geçiren ‘geleneksel babalık’ rollerinin ağırlık kazandığını göstermektedir. Benzer biçimde, Bayazıt’ın (2020) COVID-19 döneminde evde olan babalar ile gerçekleştirdiği çalışmada, babaların çocuklarıyla oyun oynama, masal okuma gibi etkinlikler yaparak kaliteli zaman geçirdikleri görülmüştür (18). Ancak mevcut çalışmada, bazı babalar çocuklar üzerindeki geleneksel babalık rolünün otoriter figürünün azaldığını vurgulamışlardır. Babaların ERÖ statü ölçek puan ortalamasına bakıldığında, statü ile saygı kazanma ve sürdürmeyi benimsedikleri ve ‘COVID-19’un etkileri’ kategorisindeki ev içi rol-sorumlulukların değişimde otoritenin azaldığına yönelik ifadeleri ile örtüşmektedir.

Günlük yaşam rutinlerinde ataerkil perspektiften babalık, erkeğin sabah işe gittiği akşam geldiği, işte çalışan, görece özerk olduğu, genellikle çocukları ve eşi ile vakit geçirmeyen, çocukların kişisel bakımında fazla sorumluluk almayan, duygularını gizleyen, çocukları ile daha çok evin dışında vakit geçiren ve onların geleceğine, eğitimine dair maddi planlar yapan, pek ev işi yapmayan ancak evin reisi, direği konumundaki otoriter figürdür (19,20). Başka bir deyişle, babalar bir yandan geçimi sağlayan, öte yandan da çocukların bakımına ve ev işlerine ancak

zorunlu olduklarında ya da kendi istediklerinde katılmaktadır (15). Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) ülkeleri arasında, Türkiye’deki erkekler rutin ev işleri, alışveriş ve çocuk bakımı gibi günlük aktivitelere en az zaman ayıran kişiler olarak ilk sırada yer almaktadır. *Türkiye’de Babalık Araştırmaları (TBA, 2017, 2018)*’nın sonuçlarında, babaların çoğunluğunun ev işi yapmadığı, yapanların ise en sık yaptıkları işin gıda alışverişi olduğu görülmüştür (19,20). Babalar tarafından cam silme, yemek yapma, bulaşık yıkama ve çamaşır asma gibi işlerin çok seyrek yapıldığı, daha çok aile içi rollerin evin geçimini sağlama ile sınırlandırıldığı görülmektedir. TBA’ya katılan babaların %91’ine göre çocukların bakımından asıl sorumlu olan kişi annelerdir, babalar bu konuda sorumluluk almaktan kaçınmaktadır. Ancak COVID-19 döneminde Türk babalar ile gerçekleştirilen bir çalışmada, babaların çocuk bakımı ve ev işi yapma konusunda sorumluluk aldığı görülmüştür (18). Petts ve ark.nın (2021) çalışmasında ise babaların çocuk bakımında aldığı payda %20’lik bir artış olduğu bildirilmektedir (21). Benzer şekilde diğer bir çalışmada, karantinanın birçok babanın evde çocuklarıyla çok daha fazla zaman geçirmesine neden olduğu görülmüştür (4). Öte yandan, mevcut çalışmada babaların her türlü basmakalıp kadınsı davranıştan uzak durmalarını değerlendiren ERÖ kadınsılık karşıtlığı puanlarına göre düşük ve yüksek olan katılımcıların olduğu görülürken, nitel bulgular incelendiğinde COVID-19 döneminde toplumsal olarak kadına atfedilen ev içi işleri de yaptıkları görülmektedir. Ayrıca, katılımcıların babalık algıları “Geleneksel Babalık” rolleri ile benzer örüntülere sahip olsalar da karantina sürecinde erkeklik ve babalık pratikleri açısından, bu babaların çocukları ile iyi ilişkiler kurma olasılıklarının daha yüksek olduğu “Yeni Geleneksel Babalık” grubuna yerleştikleri fark edilmiştir. Bütün bunlar muhtemelen genel babalık algısını değiştirmeye katkıda bulunacaktır. Ancak, pandemide gerçekleştirilen çalışmaların büyük kısmında, önceki yıllara kıyasla her iki ebeveynin çocuk ile geçirdiği zamanda artış olsa da annelerin payının babalara göre hala daha yüksek olduğu görülmektedir (9). Her ne kadar pandemi döneminde babaların

çocuk bakımı ve ev işi yapmada almış oldukları sorumlulukta artış olsa da babalığın erkeklik pratiklerini gerçekleştirme yollarından biri olduğu dikkate alındığında, pandemide babaların var olan hegemonik erkeklik deneyimlerini yeniden ürettikleri ve eril toplumsal düzeni de sürdürmeye devam ettikleri düşünülmektedir.

Erkekler, çalışarak ekonomik iktidar sahibi olduklarında aile kurarak toplum içinde erkekliklerini gerçekleştirmektedirler. Erkeklerin ailesi için bir işte çalışıyor olmaları ve 'eve ekmek getirme' rolü, günümüz erkek ve baba olma pratiklerini gerçekleştirmenin yegane yoludur (20). Toplumda babanın temel sorumluluğu ailenin ve çocukların ekonomik ihtiyaçlarının karşılanmasıdır. Mevcut araştırmadaki ERÖ puanları incelendiğinde, babaların toplumsal erkeklik statülerini kazanma ve sürdürme yollarından biri olan bu durumu destekler nitelikte olduğu görülmektedir. Günümüz Türkiye'sinde babalar, zamanlarının büyük çoğunluğunu işte ve işe gitmek amacıyla yolda geçirmektedir. Babalar erkekliği, geçimini ekonomik olarak sağlayabilme ile ilişkilendirmektedir (19). Pandemi döneminde gerçekleştirilen bir çalışmada, babaların %38,7'sinin pandemi nedeniyle mali sıkıntılar yaşadığı (22), başka bir çalışmada ise babaların istihdam oranının %90'dan %82'ye gerilediği görülmüştür (21). Babalar, pandeminin ailelerinin refahı, ekonomik durumu ve istihdam üzerindeki etkilerine yönelik endişeler yaşamaktadırlar (23). Pandemi öncesindeki TBA verileri incelendiğinde, babalar için en büyük kaygı kaynağının ekonomik sorunlar olduğu görülmektedir. Mevcut çalışma sonuçları, pandemi öncesi ve sonrası çalışma verileri ile benzer olmakla birlikte, babaların pandemi kaynaklı ekonomik zorluk ve endişeleri daha fazla deneyimlediği söylenebilir. Bu süreçte yaşanan bu ekonomik zorluklar babanın geçimi sağlama rolünü sekteye uğratarak ailesinin geleceği için endişelenmesine ve kendini bir baba olarak zayıf hissetmesine neden olmaktadır. Bu doğrultuda, babalara yüklenen ailenin geçimini sağlama rolü, erkeklere bir taraftan toplumsal egemenliklerinin reel karşılığını sunarken, öte taraftan ruhsal olarak ve geleceğe yönelik kaygı-sıkıntılar yaratmaktadır.

Geleneksel kültürel kodlara göre kadınlar zamanının büyük bir bölümünü temizlik yapma, bulaşık ve çamaşır yıkama gibi hijyen faaliyetlerine ayırırken, erkekler için bu pratikler ikinci plandadır (15). COVID-19 bulaş önlemleri kapsamında el yıkama gibi bireysel ve yaşam alanlarındaki malzemelerin hijyenini sağlama önem kazanmıştır. Pandemi öncesi çalışmalarda, erkeklerin kadınlara göre özbakım ve el yıkama davranışlarının düşük olduğu (24), pandemi döneminde ise erkeklerin el yıkama davranışlarının değişmediği bildirilmektedir (25). Ayrıca, Umamaheswar ve Tan (2020) tarafından COVID-19'da erkekler ve kadınlar arasındaki riskli tutumlar üzerine yapılan araştırmaya göre, bulaşık önlemede erkeklerin koruyucu bireysel uygulamaları daha az önemsedikleri görülmüştür (25). Ancak aynı çalışmada, eğer bir erkeğin başkasına bakma sorumluluğu var ise koruyucu önlemleri daha fazla önemsendiği sonucuna ulaşılmıştır. Pandemi babaları en çok kaygılandırıcı unsurun COVID-19 pozitif (+) olmaktan ziyade başkalarına, özellikle çocuklarına, bulaştırma olasılığının olmasıdır (23). Benzer biçimde mevcut çalışmada, babaları kaygılandırıcı temel faktörün virüsü çocuklarına bulaştırmak olduğu ve bu olasılığın kendilerini bir baba olarak zayıf hissettirdiği görülmüştür. Aile içi rollerde çocuğun sağlıklı olup olmadığını kontrol eden ve bakım sunan anne iken (15), pandemide babaların özellikle sağlık konusunda kaygılanmaları, babalığın koruyucu ve kolayıcı rolleri üstlenerek babaların erkekliklerini sürdürmeye devam ettirdiklerini düşündürmektedir.

Ataerkil toplumlarda erkekler deneyimledikleri zorluklar karşısında benimsedikleri eril normlar ile uyumlu bir şekilde sıkıntılarını dışa vurmaktadırlar. Özellikle ruhsal sıkıntılar yaşadıklarında alkol kullanma, içine atma, kendi kendine çözmeye çalışma ve öfke gibi davranışlar göstermektedirler (26). Mevcut çalışmada, babaların pandemi kaynaklı deneyimledikleri zorluklar ve sıkıntılar ile baş etmek amacıyla cinsiyet rolleri ile uyumlu olarak alkol kullanma, internette oyun oynama, içine atma ve kendi kendine baş etmeye çalışma, dua etme, televizyon

izleme gibi olumlu/olumsuz baş etme yöntemlerini kullandıkları görülmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç olarak, babaların geleneksel babalık rollerinin yanında öznel bir babalık deyimleri olduğu görülmektedir. Ayrıca, her ne kadar pandemi döneminde babaların çocuk bakımı ve ev işi yapmada aldıkları sorumlulukta artış olsa da babalığın erkeklik pratiklerini gerçekleştirme yollandırandan biri olduğu dikkate alındığında, pandemide babaların var olan hegemonik erkeklik deneyimlerini yeniden ürettikleri ve eril toplumsal düzende sürdürmeye devam ettiklerini düşündürmekle birlikte COVID-19 sürecindeki bu deneyimler, muhtemelen genel babalık algısını değiştirmeye katkıda bulunacaktır. Ayrıca katılımcıların bu deneyimleri, klasik “baba” tanımının kısmen farklılaştığını göstermektedir. Babanın sadece ekme kazanana, evi geçindiren, statü ve otorite figürü olarak görülmediği göz önüne alındığında, erkeklere artık çocuklarının yetiştirilmesinde, gelişimlerini ve aile refahını etkileyen temel bir rol oynama fırsatı sunmuştur. Sağlık ve iyilik halini geliştirmede ailenin tüm bireylerinin önemli olduğunu felsefesine dayanan aile merkezli bakım yaklaşımı (27), babaların pandemi sırasında kendileri ve aileleri için günlük yaşamda aktif olarak yer almaları için yeni fırsatlar yaratmalarını sağlayabilir. Böylece, bu yaklaşım cinsiyet rolleri açısından ailede önemli figürlere sahip olan babanın ailenin diğer üyeleri ile bir bütün olarak bedensel, emosyonel, sosyal, kültürel ve spiritüel boyutların birlikte ele alındığı sağlık bakım girişimlerine rehberlik edecektir.

KAYNAKLAR

1. Riegler LJ, Raj SP, Moscato EL, Narad ME, Kincaid A, Wade SL. Pilot trial of a telepsychotherapy parenting skills intervention for veteran families: Implications for managing parenting stress during COVID-19. *J Psychother Integr*. 2020;30(2):290–303.
2. Cameron EE, Joyce KM, Delaquis CP, Reynolds K, Protudjer JLP, Roos LE. Maternal psychological distress & mental health service use during the COVID-19 pandemic. *J Affect Disord*. 2020;276:765–74.
3. Lebel C, MacKinnon A, Bagshawe M, Tomfohr-Madsen L, Giesbrecht G. Elevated depression and anxiety symptoms

among pregnant individuals during the COVID-19 pandemic. *J Affect Disord*. 2020 Dec;277:5–13.

4. Cito G, Micelli E, Cocci A, Polloni G, Coccia ME, Carini M, et al. Paternal behaviors in the era of covid-19. *World J Mens Health*. 2020;38:18–20.
5. MotherChildandEducationFoundation. Ebeveynlik, Erkeklik ve Çalışma Hayatı Arasında Türkiye’de Babalık. İstanbul: Taymaz Matbaacılık ve Baskı Cozumleri Tic. Ltd. Sti.; 2018.
6. Fegert JM, Vitiello B, Plener PL, Clemens V. Challenges and burden of the Coronavirus 2019 (COVID-19) pandemic for child and adolescent mental health: A narrative review to highlight clinical and research needs in the acute phase and the long return to normality. *Child Adolesc Psychiatry Ment Health*. 2020;14(1):1–11.
7. Bolak Boratav H, Okman Fişek G, Eslen Ziya H. Erkekliğin Türkiye Halleri. 2. Baskı. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları; 2018.
8. Asril NM, Mahayanti NWS, Tirtayani L., Adnyani KEK, Astawan IG, Arthana KR. Fatherhood & Children’s Remote Learning during Covid-19 Pandemic: A Narrative Inquiry of a Balinese Full Time Dad. *Adv Soc Sci Educ Humanit Res*. 2020;540(Ictes 2020):60–5.
9. Carlson D, Petts R, Pepin J. Changes in Parents’ Domestic Labor During the COVID-19 Pandemic. 2020;
10. Delice A. Karma Yöntem Desen Seçimi. In: Çeviri Editörleri: Dede, Yüksel. Demir SB, editor. Karma Yöntem Araştırmaları :Tasarımı ve Türütülmesi. 3. Baskı. Ankara: Anı Yayıncılık; 2018. p. 61–116.
11. Aksayan S, Emiroğlu O. Araştırma Tasarımı. In: Erefe I, editor. Hemşirelikte Araştırma İlke Süreç ve Yöntemleri. İstanbul: Odak Ofset; 2022. p. 65–129.
12. Kuzucu Y. Babalarıyla çatışma düzeyi yüksek ve düşük olan ergenlerin ve babalarının babalık rolüne ilişkin algılarının karşılaştırılması. Ankara Üniversitesi; 1999.
13. Lease SH, Çiftçi A, Demir A, Boyraz G. Structural validity of Turkish versions of the Gender Role Conflict Scale and Male Role Norms Scale. *Psychol Men Masc*. 2009;10(4):273–87.
14. Braun V, Clarke V. Psikolojide Tematik Analizin Kullanımı. Şad S, Özer N, Atlı A, editors. Vol. 3, *Qualitative Research in Psychology*. 2006. p. 77–101.
15. Bozok M. Türkiye’de Ataerkillik, Kapitalizm ve Erkeklik İlişkilerinde Biçimlenen Babalık. *Fe Dergi* 10. 2018;2(1):31–42.
16. Coltrane S. Men’s Lives. In: Kimmel M, Messner M, editors. *Fathering: Paradoxes, Contradictions, and Dilemmas*. Boston: Allyn & Bacon; 2010. p. 434–49.

17. Fidan M. *Vicdani Redde Yönelik Tutumlar; Sosyal Baskınlık Yönelimi, Erkeklik İdeolojisi ve İnsan Hakları Arasındaki İlişkiler*. Ankara Üniversitesi; 2016.
18. Bayazıt SH. *The Social Construction of Fatherhood and Masculinity Among Stay-at-Home Fathers in Istanbul: A Qualitative Study*. Lund University; 2020.
19. Anne Çocuk Eğitim Vakfı. *Türkiye’de Babalığı Anlamak Serisi - I-Türkiye’de İlgili Babalık ve Belirleyicileri (Ana Rapor)*. İstanbul; 2017.
20. Bozok M. *Ebeveynlik, Erkeklik Ve Çalışma Hayatı Arasında Türkiye’de Babalık - Türkiye’de Babalığı Anlamak Serisi - II*. İstanbul; 2018.
21. Petts RJ, Carlson DL, Pepin JR. *A gendered pandemic: Childcare, homeschooling, and parents’ employment during COVID-19*. *Gender, Work Organ*. 2021;(December 2020).
22. Cameron EE, Joyce KM, Rollins K, Roos LE. *Paternal Depression & Anxiety During the COVID-19 Pandemic*. *PsyArXiv*. 2020;Preprint:e01-e17.
23. Recto P, Lesser J. *Young Hispanic fathers during COVID-19: Balancing parenthood, finding strength, and maintaining hope*. *Public Health Nurs*. 2021;38(3):367–73.
24. Borchgrevink CP, Cha JM, Kim SH. *Hand washing practices in a college town environment*. *J Environ Health*. 2013;75(8):18–24.
25. Umamaheswar J, Tan C. *“Dad, Wash Your Hands”:* *Gender, Care Work, and Attitudes toward Risk during the COVID-19 Pandemic*. *Socius*. 2020;6.
26. Nadeau MM, Balsan MJ, Rochlen AB. *Men’s depression: Endorsed experiences and expressions*. *Psychol Men Masculinity*. 2016;17(4):328–35.
27. Öztürk C, Ayar D. *Pediatric Hemşireliğinde Aile Merkezli Bakım*. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Derg*. 2014;7(4):315–20.